

מראי מקומות - תענית

כג:

שנקט דבאמת אין שייך להתפלל על רוחניות של אחרים, ולכן לא הי' משה יכול להתפלל בעד כלב, ע"ש, (וצ"ע מזהגמי ברכות הנ"ל, ואולי ס"ל כתיבוצי האג"מ, אלא דבכלב לא היו אותם תירוצים שייכים).

ה. תא חזי מה בין תקיפי דארעא דישראל לחסידי דבבל

ביאר הבן יהוידע הענין, דר"ה ור"ח נקראים חסידים משום שלא מאמינים בעצמן שתועיל תפלת כ"א מהם לבדו, ולכן כ"א רוצה להיות נעזר בתפלת חברו, וכל זה מחסידותם, אך ממילא היו מוכרחים לפרסם הדבר. אבל צדיקי א"י, כגון ר' יונה, קרי להו תקיפי, שהיו תקיפים בזכות עצמן, שבוטחין על עצמן להתפלל ביחיד, אבל נזהרים מאד שלא לפרסם, כי אמרו מוטב שאתפלל יחידי ולא אפרסם הדבר אפי' לאחר. ומה שהק' הגבורת ארי דאבא חלקי' הי' בא"י ופרסם הדבר לאשתו, כ' הבן יהוידע דשם לא פרסם אלא לאשתו שהיא כגופו, ורוב מעשיו וקדושתו גלוי' אליה בלא"ה, משא"כ ר"ה ור"ח הוו אמרי חד לחברי, ועוד לשון ליכנוף משמע שהיו מביאים עוד בנ"א עמהם.

ו. תחזור חנה לשחרוריתה

הק' הפתח עינים, למה לא התפלל שתהי' חסידה, ולא תהי' בעלת גאווה עליו מחמת יפיה. ואין לומר דאי"ז בגדר דבר שיכול להתפלל עבורו, שהרי הוי כמו כל דבר חטא, שיכול להתפלל על התשובה, וכמו דאמרי' לעיל. וכ' דאפשר דכיון שהוא הי' שחור והיא היתה יפה, א"כ אפי' אם לא תקניטהו, מ"מ חלשא דעת' כי הוא נגרע ממנה, ולכן התפלל שיהיו שוים בשיעוריהן (ק"ק), למה לא התפלל שהוא יהי' יפה, ואולי משום דאי"ז טוב לו, וכדאמרי' לעיל). והבן יהוידע תי' דאם הי' מתפלל שלא תהי' בעלת גאווה, יהי' צריך להתפלל על זה בכל יום, שהרי יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום, וא"כ עדיף הי' להתפלל שתחזור לשחרוריתה.

ז. עמי היתה ושלחתיה

פרש"י, עכשין אין תפילתי מקובלת כ"כ. והק' המהרש"א, דוחק לומר שלא תהי' תפלת צדיקים מקובלת ומרוצה למקום בזקנותם כמו בנערותם, והרי לענין חכמה אמרי' דחכמה נוספת להם בזקנותם, וגם לשון שלחתי' משמע ברצון. ולכן פ"י דבאמת ברצון שלחה, שלא אבקש עוד להטריח את קוני לשנות את הטבע, ובאמת תוהא הי' על הראשונות, ולזה מסמיך הגמ' המעשה דבנו של ר"י שהי' מענישו על שהטריח את קונו.

א. שכיר יום הוינא, ואמינא לא איפגר

הק' המהרש"א, הרי שאלת שלום מצוה היא, וכיון דפועל חוזר אף בחצי יום, הו"ל לחזור ממלאכתו ליתן להם שלום. ות"י דהי' עני, וכיון שכן, הי' צריך לעשות המלאכה כדי שיפרנס בניו הקטנים, שהוא ג"כ מצוה.

ב. מ"ט עיילא היא ברישא, והדר עייל מר אבתרה, וכו' פ"י המהרש"א, דלא הי' לו ללכת אחריה, שהרי אמרי' דאל ילך אדם אחר אשה, אפי' אשתו, והי' לו ללכת ברישא, ואח"כ הם, ואח"כ אשתו, וע"ז השיב דלא בדקיתו לי שהיא תלך אחריכם בקרוב לכם. אבל לא הי' ק' להם שילכו הם ברישא ואח"כ הוא ואח"כ אשתו [דע"ז לא תי' כלום], שהרי דרך הוא לבעל הבית לילך ראשון לביתו, ולא לאורח.

ג. א"נ הנהו ביריוני וכו'

פרש"י, בורים ועמי הארץ. ותמה הגבורת ארי, וכי מותר להתפלל שעמי הארץ ימותו. ות"י ד"ל דכוונת רש"י הוא לע"ה דסוף פרק ג' דפסחים, דאמרי' שם דע"ה מותר לנוחורו ביו"כ, ושני מיני ע"ה יש, וכדביאר הרי"ף שם.

ד. בעיא רחמי דליהדרו בתיובתא

וכן בברכות (י) בברוריא אשת ר"מ, שאמרה לר"מ שלא להתפלל על מיתת הבריוני, אלא דליהדרו בתשובה. וע' בגבורת ארי דהעיר דהמעשה דגמ' דידן לכא' הי' קודם למעשה דגמ' ברכות [ע"ש בראיותיו], וא"כ איך הי' רוצה ר"מ להתפלל שימותו, הרי כבר מבואר כאן דיש להתפלל שיעשו תשובה. ות"י או דר"מ לא ידע האי מעשה, או שיש מקום לחלק, ע"ש.

הק' המהרש"א שם, הא הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים, וא"כ איך שייך להתפלל שיחזרו בתשובה. ומאי דמתפללין והחזירנו בתשובה וכו', זה ל"ק משום דכולל אותו עמהן [דהיינו, דפשוט דיכול להתפלל בשביל תשובת עצמו]. וע' אגרות משה (או"ח ד', סי' מ' אות י"ג) דכ' דצ"ל דהתפלה היתה שלא יהא להם נסיונות, וממילא ישובו, שלא היו חוטאים אלא מחוסר פרנסה וכדו'. עוד כ' דשייך שיתפלל שהשי"ת יזמין להם שישמעו דברי מוסר מאנשים צדיקים וישובו עי"ז בתשובה. וע"ע בחזו"א (סוף או"ח) דנקט דיכול להתפלל בשביל יראת שמים חברו, ומדבריו אולי משמע דהתי' לקו' המהרש"א הוא דכיון דנעשה ע"י תפלה, א"כ אי"ז נחשב בידי שמים [וכן רצה השואל לר' משה [ר' אפרים גרינבלט ז"ל] לתרץ קו' המהרש"א, וע"ש שכ' ר' משה שהוא דוחק גדול ולא מסתבר]. וע"ע בדברי אגדה (להגרי"ש אלישיב זצ"ל, פ' שלח)